Algemene Rekenkamer

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018

Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB)

Rapport bij het jaarverslag

2019

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018 Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB)

Rapport bij het jaarverslag

Vooraf

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun bestedingen, hun bedrijfsvoering en hun beleid. Onze centrale vragen in dit jaarlijkse 'verantwoordingsonderzoek' zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar besteed volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het gevoerde beleid de gewenste resultaten opgeleverd?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Vanuit onze wettelijke taak geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie en de totstandkoming van de beleids- en bedrijfsvoeringsinformatie in de jaarverslagen van de ministers en over de kwaliteit van de bedrijfsvoering zelf. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2018* van begrotingshoofdstuk IIB over de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. Dit begrotingshoofdstuk valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2018 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2018.
Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de Rijksverantwoording 2018*. Hierin nemen wij de goedkeuring van de Rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het Verantwoordingsonderzoek 2018.

Inhoud

Vooraf 3

1 Onze conclusies 5

2 Feiten en cijfers 7

3 Financiële informatie 9
3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie 9

4 Bedrijfsvoering 11
4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering 11
4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering 12
4.3 Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie 13

5 Beleidsresultaten 14
5.1 Oordeel over de totstandkoming beleidsinformatie 14

6 Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer 15
6.1 Reactie minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 15
6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer 15

Bijlage 1 – Overzicht fouten en onzekerheden de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad 2018 16

Bijlage 2 – Over het verantwoordingsonderzoek 19

1 Onze conclusies

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Hoge Colleges van Staat. De Hoge Colleges van Staat voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel.

Informatiebeveiliging
In 2018 hebben de 4 Hoge Colleges van Staat, de Raad van State, de Algemene Rekenkamer, de Nationale ombudsman en de Kanselarij der Nederlandse Orden, verder gewerkt aan hun informatiebeveiliging. Ze gebruiken hiervoor de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR:2012) als uitgangspunt, die verplicht is voor de departementen. De Hoge Colleges van Staat hebben in 2018 de relevante risico's in de informatiebeveiliging in beeld gebracht. Bovendien hebben zij maatregelen getroffen om deze te beheersen.
Daarnaast heeft de Nationale ombudsman in 2018 een onderzoek laten uitvoeren naar de informatiebeveiliging. Uit dit onderzoek is gebleken dat de informatiebeveiliging op onderdelen verbeterd kan worden. De Nationale ombudsman heeft in 2018 een start gemaakt met het oppakken van deze verbeterpunten en dit zal in 2019 voortgezet worden.

De Algemene Rekenkamer en de Raad van State hebben in 2019 een interne in-control-verklaring (ICV) opgesteld en daarmee inzicht gegeven in de beveiliging van hun informatie. In de ICV hebben deze 2 Hoge Colleges van Staat opgenomen welke punten nog verbeterd moeten worden ten aanzien van de informatiebeveiliging.

Verplichtingen- en vorderingenbeheer Algemene Rekenkamer
We constateren dat in 2018 niet alle verplichtingen en vorderingen van de Algemene Rekenkamer tijdig in de administratie van 2018 zijn verwerkt. Wij beoordelen deze tekortkoming in het verplichtingenbeheer en vorderingenbeheer als een aandachtspunt en bevelen de Algemene Rekenkamer aan het verplichtingen- en vorderingenbeheer in 2019 te verbeteren.

Verder in het rapport

In de volgende hoofdstukken werken we de conclusies verder uit:

- Hoofdstuk 2, 'Feiten en cijfers': hierin geven we een korte beschrijving van het begrotingshoofdstuk IIB waarover wij ons oordeel geven.
- Hoofdstuk 3, 'Financiële informatie': hierin geven wij ons oordeel over de financiële informatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad.
- Wij hebben vastgesteld dat de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is. Op artikelniveau is ons oordeel dat de financiële verantwoordingsinformatie rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.
- Hoofdstuk 4, 'Bedrijfsvoering': hierin geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. In 2018 zijn er geen onvolkomenheden geconstateerd. In dit hoofdstuk staan ook belangrijke risico's en aandachtspunten over de bedrijfsvoering.
- Hoofdstuk 5, 'Beleidsresultaten': hierin geven wij ons oordeel over de totstandkoming van de informatie die in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad is opgenomen over het gevoerde beleid.
- Hoofdstuk 6, 'Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer': hierin geven wij de reactie weer die wij op 7 mei 2019 ontvingen van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

2 Feiten en cijfers

Begrotingshoofdstuk IIB heeft betrekking op 4 Hoge Colleges van Staat. Het gaat om:

- de Raad van State;
- de Algemene Rekenkamer;
- de Nationale ombudsman;
- de Kanselarij der Nederlandse Orden.

Nederland kent nog 2 Hoge Colleges van Staat: de Eerste Kamer en Tweede Kamer, samen de Staten-Generaal. Zij hebben een eigen hoofdstuk binnen de rijksbegroting: hoofdstuk IIA. Daarom worden de 4 bovengenoemde organisaties in hoofdstuk IIB aangeduid als 'Overige Hoge Colleges van Staat'.

Hoofdstuk IIB heeft naast de Overige Hoge Colleges van Staat ook betrekking op 3 Kabinetten en de Kiesraad:

- het Kabinet van de Gouverneur van Aruba;
- het Kabinet van de Gouverneur van Curaçao;
- het Kabinet van de Gouverneur van Sint-Maarten;
- de Kiesraad.

Elk Hoog College van Staat, elk Kabinet en de Kiesraad hebben een specifieke positie in ons staatsbestel en zij functioneren in een eigen (grond)wettelijke en bestuurlijke context. Naar aanleiding van de wijziging in de Comptabiliteitswet 2016 waarin de Kiesraad de status van college heeft gekregen, is "artikel 9. Kiesraad" aan begrotingshoofdstuk IIB toegevoegd. Daarmee is de Kiesraad uit het begrotingshoofdstuk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Bovengenoemde organisaties voeren zelf het beheer over hun begrotingsdeel, ook al is de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op grond van artikel 4.4 van de Comptabiliteitswet 2016 verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad als geheel. Over de inhoud van dat beheer bestaan afspraken met de minister, waarin recht wordt gedaan aan hun staatsrechtelijke positie. In financieel opzicht gaat het per organisatie om relatief geringe uitgaven ten opzichte van het geheel van uitgaven op de rijksbegroting.

De uitgaven van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad beslaan 0,05% van de totale rijksuitgaven over 2018. Zij hebben in 2018 uitgaven gedaan voor € 124,4 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 6,4 miljoen.

Tabel 1 *Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) in cijfers in miljoenen €*

	2016	2017	2018
Raad van State	57,6	56,2	60,4
Algemene Rekenkamer	28,9	28,6	30,6
Nationale ombudsman	16,3	16,3	18,3
Kanselarij der Nederlandse Orden	4,4	4,8	5,4
Kabinet van de Gouverneur van Aruba	2,0	2,0	1,9
Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	3,2	3,1	3,0
Kabinet van de Gouverneur van Sint-Maarten	2,3	2,2	2,5
Kiesraad	n.v.t.	n.v.t.	2,4

De uitgaven van de Overige Hoge Colleges van Staat zijn directe bestedingen
(bedragen in miljard €)

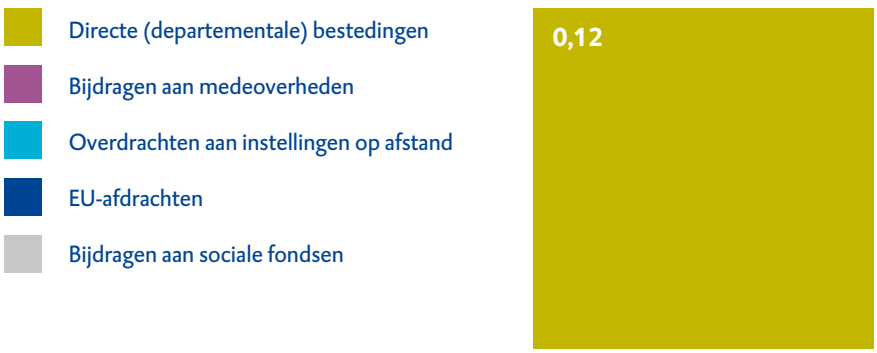

Figuur 1 *Uitgaven Overige Hoge Colleges van Staat in 2018*

3 Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad.

We geven in § 3.1 een oordeel over:

- de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau;
- de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau.

Op onze website (www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2018) vindt u een totaaloverzicht van alle fouten en onzekerheden die we aantroffen in:

- Verplichtingen
- Uitgaven/ontvangsten
- Saldibalans
- Afgerekende voorschotten

Fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven/ontvangsten staan in 2 afzonderlijke overzichten in bijlage 1.

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen. Daarnaast hebben we geen fouten gevonden die de tolerantiegrens op artikelniveau overschrijden.

3.1.1 Oordeel rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie

Wij hebben de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad is op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.
Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotwetmutaties waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

Voorbehoud slotwetmutaties – nog door het parlement te autoriseren budgetten

Het bedrag aan verplichtingen dat in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad is opgenomen omvat in totaal € 1,9 miljoen aan overschrijdingen op de begrotingsartikelen 1 en 9. Gaan de Staten-Generaal niet akkoord met de daarmee samenhangende slotwetmutaties, dan moeten wij onze oordelen over de financiële verantwoordingsinformatie mogelijk herzien.

3.1.2 Oordeel rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

Wij hebben ook op artikelniveau de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad is op artikelniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

4 Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. We beschrijven kort in hoeverre de situatie is veranderd ten opzichte van vorig jaar en we staan stil bij enkele belangrijke ontwikkelingen in de bedrijfsvoering (§ 4.1). Aansluitend geven we een oordeel over de bedrijfsvoering (§ 4.2). We sluiten dit hoofdstuk af met ons oordeel over de totstandkoming van de informatie over de bedrijfsvoering die de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in haar jaarverslag verstrekt (§ 4.3).

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

Informatiebeveiliging

De Raad van State, Nationale ombudsman, Algemene Rekenkamer en Kanselarij der Nederlandse Orden hebben in 2018 gewerkt aan de verbetering van hun informatie-beveiliging en ze gebruikten hiervoor de Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst (BIR:2012) als uitgangspunt, die verplicht is voor de departementen. Zij hebben in 2018 de relevante risico's in de informatiebeveiliging in beeld gebracht en maatregelen getroffen om deze te beheersen.
Daarnaast heeft de Nationale ombudsman in 2018 een onderzoek laten uitvoeren naar de informatiebeveiliging. Hieruit kwam naar voren dat de informatiebeveiliging op onderdelen verbeterd kan worden. De Nationale ombudsman heeft in 2018 een start gemaakt met het oppakken van deze verbeterpunten en dit zal in 2019 worden voortgezet.

De 4 Hoge Colleges van Staat gaven in 2016 aan dat zij de ambitie hadden om, net als de departementen, inzicht te geven in de beveiliging van hun informatie. De regelgeving schrijft dit niet voor, maar deze ambitie past bij hun positie in het staatsbestel.
2 van de 4 Hoge Colleges van Staat, de Algemene Rekenkamer en de Raad van State, hebben in 2019 een interne in-controlverklaring (ICV) opgesteld en daarmee inzicht gegeven in de beveiliging van hun informatie. In de ICV hebben deze 2 Hoge Colleges van Staat opgenomen welke punten in de komende jaren nog verbeterd moeten worden ten aanzien van de informatiebeveiliging.

Nog geen zekerheid over informatiebeveiliging financiële systeem dat de Tweede Kamer beheert

De Raad van State, Algemene Rekenkamer en Nationale ombudsman maken, net als de Eerste Kamer, gebruik van het financiële systeem van de Tweede Kamer. Deze 3 Hoge Colleges van Staat fungeren daarmee als opdrachtgever van de Tweede Kamer voor de financiële administratie. Op grond van de dienstverleningsafspraken tussen deze Hoge Colleges van Staat en de Tweede Kamer dient de Tweede Kamer met beheerrapportages informatie te verschaffen over de naleving van de afspraken, zoals wij in voorgaande jaren hebben gemeld. De Tweede Kamer heeft in 2018 geen zekerheid gegeven over de informatiebeveiliging van het financiële systeem aan de opdrachtgevende Hoge Colleges van Staat. Hierdoor is niet bekend of de risico's voldoende zijn afgedekt. We zullen in ons verantwoordingsonderzoek 2019 nagaan of deze zekerheid wel aan de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en de Nationale ombudsman wordt gegeven.

Verplichtingen- en vorderingenbeheer Algemene Rekenkamer

We constateren dat in 2018 niet alle verplichtingen en vorderingen van de Algemene Rekenkamer tijdig in de administratie van 2018 zijn verwerkt. Wij beoordelen deze tekortkoming in het verplichtingenbeheer en vorderingenbeheer als een aandachtspunt en bevelen de Algemene Rekenkamer aan het verplichtingen- en vorderingenbeheer in 2019 te verbeteren.

Naar aanleiding van bevindingen van de externe accountant van de Algemene Rekenkamer in het verplichtingen- en vorderingenbeheer waren correcties nodig in de saldibalans van de Algemene Rekenkamer. De eindstand van de verplichtingen en de vorderingen in de saldibalans zijn met een bedrag van respectievelijk € 0,7 miljoen en € 0,3 miljoen opgehoogd.

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad.

De door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad voldeden in 2018 aan de gestelde eisen.

4.3 Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

Wij hebben de betrouwbaarheid van de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag onderzocht in aanvulling op ons oordeel over de bedrijfsvoering.

De bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

Rijksbreed onderzoek bedrijfsvoeringsparagraaf

Wij hebben een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de informatiewaarde van de bedrijfsvoeringsparagrafen zoals opgenomen in de departementale jaarverslagen. Daarbij hebben wij de focus gelegd op de teksten en paragrafen die een positieve bijdrage leveren aan de informatiewaarde en daarmee als 'good practice' kunnen worden beschouwd. In de *Staat van de rijksverantwoording* gaan wij nader in op de uitkomsten van het onderzoek naar de informatiewaarde van de bedrijfsvoeringsparagrafen.

5 Beleidsresultaten

Wij hebben onderzoek gedaan naar de informatie die de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het *Jaarverslag 2018* van het begrotingshoofdstuk de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad heeft opgenomen over het gevoerde beleid. Wij geven in dit hoofdstuk een oordeel over de totstandkoming van deze informatie.

5.1 Oordeel over de totstandkoming beleidsinformatie

Wij hebben ook de totstandkoming van de beleidsinformatie in het Jaarverslag onderzocht in aanvulling op ons onderzoek naar de resultaten van specifieke beleidsterreinen.

De beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

6 Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 7 mei 2019 gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we haar reactie weer. De reactie staat ook op www.rekenkamer.nl. We sluiten dit hoofdstuk af met ons nawoord.

6.1 Reactie minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties schrijft:
"Tot mijn genoegen constateert u dat de in het jaarverslag opgenomen financiële informatie deugdelijk is weergegeven en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften. Tevens stelt u vast dat de in de financiële overzichten opgenomen verplichtingen, uitgaven, ontvangsten en balansposten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

U kent vanuit uw controlerende rol aan de Algemene Rekenkamer een aandachtspunt toe ten aanzien van het verplichtingen- en vorderingenbeheer van de financiële administratie. Ik wil u verzoeken hier nadrukkelijk aandacht aan te besteden in de vorm van een verbeterplan, met als doel om het financieel beheer in 2019 op orde te brengen."

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

Het college van de Algemene Rekenkamer heeft in de bevindingen van de zelf ingehuurde accountant aanleiding gezien de interne organisatie op onderdelen beter te organiseren (uitvoerende rol van de Algemene Rekenkamer).
Vanuit de controlerende rol van de Algemene Rekenkamer zullen wij over het verslagjaar 2019 de ontwikkelingen op het gebied van het verplichtingen- en vorderingenbeheer van de financiële administratie van de Algemene Rekenkamer volgen.

Daarnaast constateren wij met genoegen dat de Overige Hoge Colleges van Staat ernaar streven om voor de informatiebeveiliging te voldoen aan de BIR:2012. Over het verslagjaar 2019 zullen wij met belangstelling de verdere ontwikkeling daarin volgen.

Bijlage 1

Overzicht fouten en onzekerheden de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad 2018

In het overzicht 'fouten en onzekerheden' vermelden wij onze bevindingen op artikelniveau ten behoeve van ons oordeel over de financiële informatie in het *Jaarverslag 2018* van de Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad.

Verplichtingen (bedragen x € 1.000)

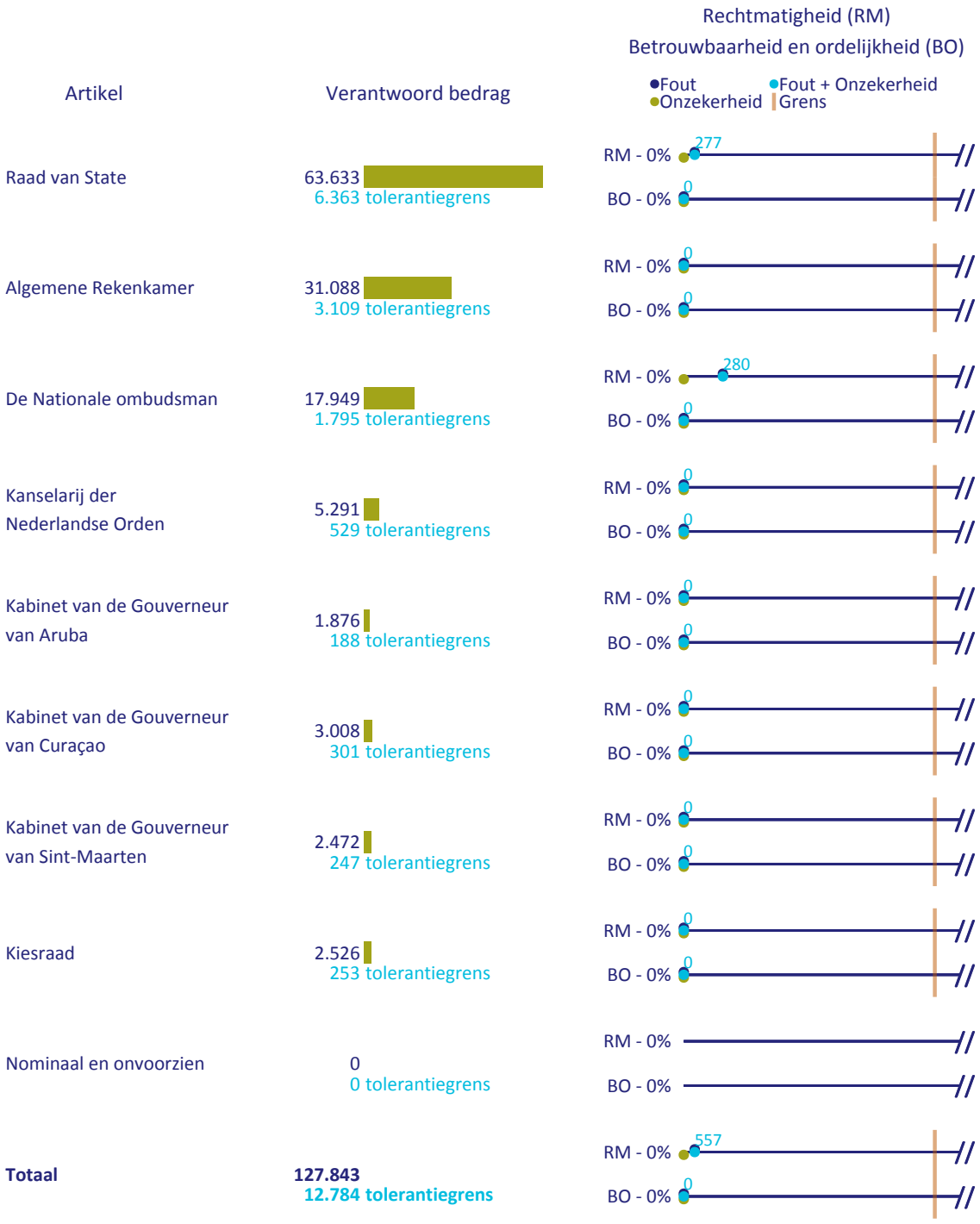

Artikel	Verantwoord bedrag	RM - 0%	BO - 0%
Raad van State	63.633 6.363 tolerantiegrens	277	0
Algemene Rekenkamer	31.088 3.109 tolerantiegrens	0	0
De Nationale ombudsman	17.949 1.795 tolerantiegrens	280	0
Kanselarij der Nederlandse Orden	5.291 529 tolerantiegrens	0	0
Kabinet van de Gouverneur van Aruba	1.876 188 tolerantiegrens	0	0
Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	3.008 301 tolerantiegrens	0	0
Kabinet van de Gouverneur van Sint-Maarten	2.472 247 tolerantiegrens	0	0
Kiesraad	2.526 253 tolerantiegrens	0	0
Nominaal en onvoorzien	0 0 tolerantiegrens	0	0
Totaal	**127.843** **12.784 tolerantiegrens**	557	0

Uitgaven en ontvangsten (bedragen x € 1.000)

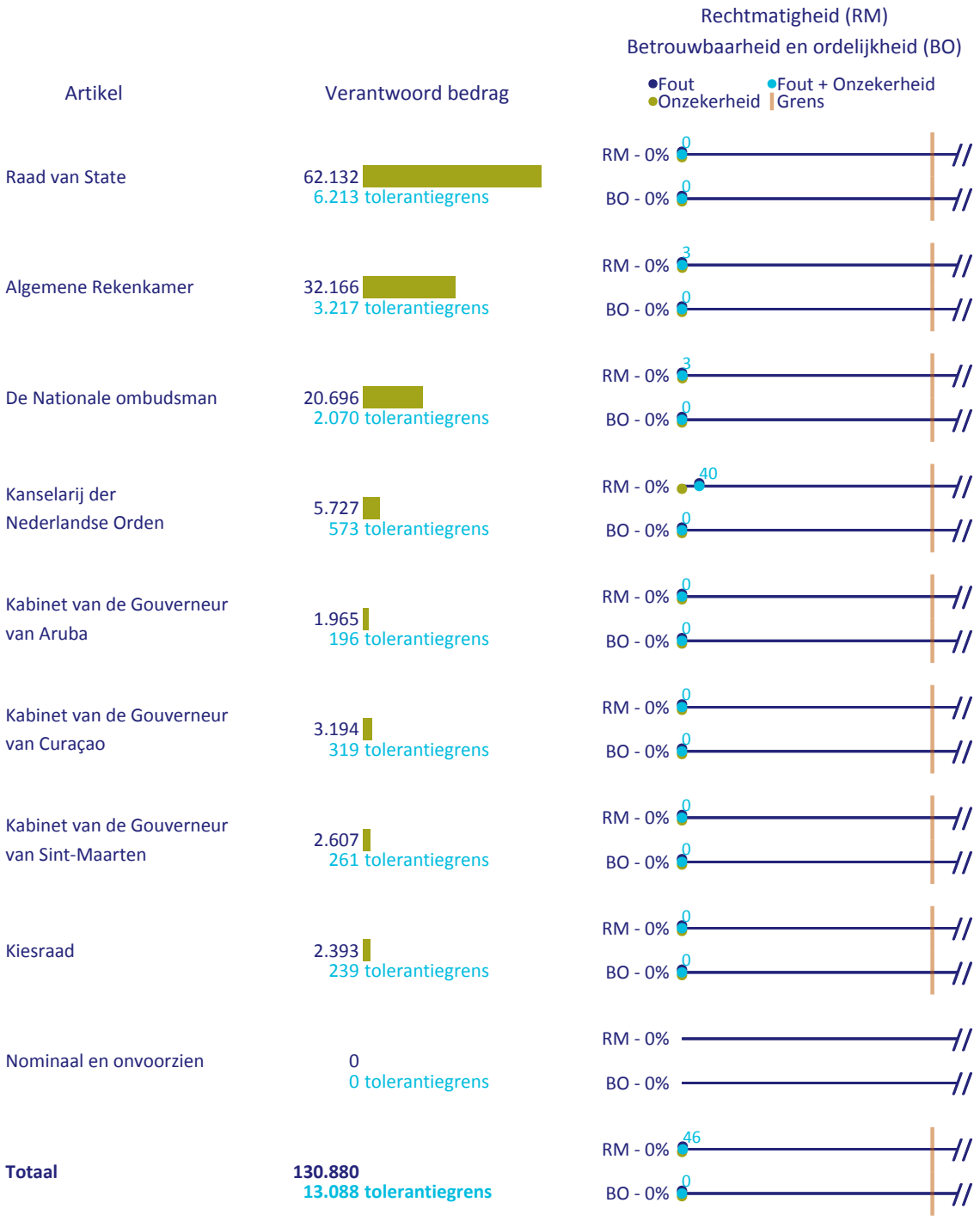

Artikel	Verantwoord bedrag	RM - 0%	BO - 0%
Raad van State	62.132 6.213 tolerantiegrens	0	0
Algemene Rekenkamer	32.166 3.217 tolerantiegrens	3	0
De Nationale ombudsman	20.696 2.070 tolerantiegrens	3	0
Kanselarij der Nederlandse Orden	5.727 573 tolerantiegrens	40	0
Kabinet van de Gouverneur van Aruba	1.965 196 tolerantiegrens	0	0
Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	3.194 319 tolerantiegrens	0	0
Kabinet van de Gouverneur van Sint-Maarten	2.607 261 tolerantiegrens	0	0
Kiesraad	2.393 239 tolerantiegrens	0	0
Nominaal en onvoorzien	0 0 tolerantiegrens		
Totaal	**130.880** **13.088 tolerantiegrens**	46	0

Bijlage 2

Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de kwaliteit van de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan het parlement. Wij onderzoeken ook de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de ministeries gedurende het begrotingsjaar. Het onderzoek resulteert in onze verklaring van goedkeuring bij de Rijksrekening en de saldibalans van het Rijk. Deze zijn opgenomen in het Financieel Jaarverslag van het Rijk.
De taken en bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer voor het verantwoordings-onderzoek liggen vast in de Grondwet en in de Comptabiliteitswet. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotings-hoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Onderzoek naar de jaarverslagen

Ons onderzoek naar de jaarverslagen is gericht op het vaststellen:

- of de financiële verantwoordingsinformatie betrouwbaar en ordelijk is en de financiële transacties rechtmatig zijn – dat wil zeggen in overeenstemming met de begrotings-wetten en andere toepasselijke wettelijke regels;
- of de (niet-financiële) verantwoordingsinformatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering betrouwbaar tot stand gekomen is en niet in strijd is met de financiële informatie;
- of de inrichting van het jaarverslag voldoet aan de bepalingen uit de Comptabiliteitswet en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Bij het onderzoek naar de financiële informatie maken we gebruik van de internationale controlestandaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, 'ISSAIs'). Onze werkwijze is gebaseerd op risicoanalyse en we onderzoeken daarom niet iedere geldstroom tot in detail.
Wij verrichten zelf controlewerkzaamheden en maken waar mogelijk gebruik van de werkzaamheden van de Auditdienst Rijk die controleert ten behoeve van de minister.
Met het oog op het budgetrecht van het parlement richten wij ons controlewerk zo in dat we over belangrijke fouten en onzekerheden niet alleen op jaarverslagniveau in totaal, maar ook per begrotingsartikel kunnen rapporteren. Om te kunnen bepalen wat wel en niet belangrijk is gebruiken we kwantitatieve en kwalitatieve tolerantiegrenzen.
Voor de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfs-voering beoordelen wij of deze ordelijk en controleerbaar tot stand is gekomen.

Onderzoek naar de bedrijfsvoering

In ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van de ministeries onderzoeken wij of het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk voldoen aan de normen van doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid, controleerbaarheid en betrouwbaarheid.

Omdat het niet mogelijk is alle relevante elementen van de bedrijfsvoering jaarlijks te toetsen, hebben we een meerjarige aanpak ontwikkeld. We richten ons daarbij vooral op de elementen die een rechtstreekse relatie hebben met de financiële informatie in de jaarverslagen. Minstens eens in de 3 jaar onderzoeken we alle belangrijke beheersmaatregelen ('key controls') van het financieel beheer. Als we vinden dat een onderdeel van de bedrijfsvoering onvoldoende beheerst verloopt, noemen wij dat een 'onvolkomenheid' of een 'ernstige onvolkomenheid'. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Onderzoek naar beleidsinformatie

Wij doen jaarlijks onderzoek naar beleidsthema's. In het onderzoek gaat het vooral om de vraag of ministers erin slagen de belastingbetaler waar voor zijn geld te leveren, en of zij het parlement hierover voldoende informeren.
Wij onderzoeken:

- hoeveel geld er wordt besteed aan het beoogde doel;
- of voor dat geld de beloofde prestaties worden geleverd;
- in hoeverre het beoogde doel wordt bereikt met dit geld;
- of de Staten-Generaal in begroting, jaarverslag en andere kamerstukken voldoende informatie hebben gekregen.

Een uitgebreide methodologische verantwoording over ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek staat op onze website: www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek.

Voorlichting

Afdeling Communicatie
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Omslag

Ontwerp: Corps Ontwerpers
Foto: Corbis/Hollandse Hoogte

Den Haag, mei 2019